

Verslag concept

Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur

Datum	:	24 februari 2020
Commissievoorzitter (plv.)	:	dhr. F. Zoon
Commissiegriffier	:	mw. M. de Zwart
Telefoonnummer/e-mail	:	zwartm@noord-holland.nl

Aanwezig:			
	Commissievoorzitter		dhr. F. Zoon
	Commissiegriffier		mw. M. de Zwart
5	Leden van de commissie	FvD	dhr. R. Dekker, mw. A. Nanninga, mw. J. Vastenhouw
		GL	dhr. G. Zaal, dhr. J. Dulfer
		VVD	mw. M. van Meerten, dhr. G. Hartog
		D66	mw. A. Kapitein, dhr. E. Kanik
10		PvdA	dhr. J. Carton
		PVV	mw. I. Bezaan
		SP	dhr. W. Hoogervorst, mw. M. van Oorsouw
		CDA	dhr. D. Heijnen, mw. C. Kuiper
		PvdD	dhr. J. Hollebeek, Ines Kostic
15		50PLUS/PvdO)	dhr. P. Beving
		CU	dhr. G. van den Heuvel, dhr. M. Klein
		DENK	dhr. M.I. Ghazi
20	Afwezig met bericht		dhr. E. Stigter, dhr. A. van Dijk (CdK)
	Gedeputeerden		dhr. J. van der Hoek, mw. Z. Pels
	Notulist		Verslagbureau Moneypenny/mw. H. Mutsaerts

Agenda

- 25
1. Opening en mededelingen
 2. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
 3. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan, maar wel tot de
 - 30 portefeuille van de commissie behoren
 4. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten
 - 4.a. Vooruitblik op de komende vergadering a.d.h.v. strategische agenda
 5. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk toezicht en
 - 35 Europa (EFB-onderwerpen portefeuille gedeputeerde Van der Hoek)

- 5.a. Voortgang Pallasproject
5.b. Discussienotitie FvD over de Referendumverordening Noord-Holland
- 40 6. Rondvraag portefeuille dhr. Van der Hoek en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
7. B-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale Betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern Control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS-zaken (EFB-onderwerpen portefeuille CdK)
- 7.a. Burgerparticipatie: agendapunt aangedragen door het Presidium
- 45 8. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden
9. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
- 9.a. Financiën: Statenvoordracht eerste begrotingswijziging 2020
9.b. Financiën: Statenvoordracht wijziging controleprotocol (agendapunt aangedragen vanuit Rekeningencommissie)
- 50 10. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
11. Sluiting.
12. C-agenda Algemeen
- 55 12.a. MRA: Besluit samenwerkingsthema's Duurzaamheid Top MRA d.d. 18 oktober jl. (C-agenda RKW (trekkende cie.) 10-2-2020 en C-agenda cies. EFB en M&B 24- 2-2020)
- Op 18 oktober heeft de Duurzaamheid Top MRA plaats gehad. Hierbij is besloten om aan de besturen van gemeenten en provincies voor te stellen op een vijftal thema's
- 60 gezamenlijk actie te ondernemen. Het betreft de volgende actiethema's :
1. Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten 2. Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel
3. Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad
4. Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave
- 65 5. Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie Hierbij heeft Noord-Holland aangeboden om als trekker op te treden voor monitoring duurzaamheid (5). Voorgesteld wordt dat wij vanwege de bestaande deelname van de provincie in het programma Cirkelstad (via c- creators), geen aanvullende afspraken in MRA verband maken op het actiethema (3) 'Duurzaam bouwen van woningen via het
- 70 programma Cirkelstad'
13. C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern Control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)
- 13.a Bestuur: Projectverantwoording: Versterking Kwaliteit & Integriteit Lokaal Bestuur
- 75 Ondermijning & Weerbaarheid (c-agenda EFB 24-2-2020) Ondermijning vormt een bedreiging voor onze rechtsstaat. De aanpak van ondermijning vraagt om een weerbare overheid.
14. C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB-onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
- 80 14.a Inkoop: Brief GS aan PS inz. samenwerking Electronics Watch (C-agenda EFB 24-2-2020)
- 14.b Cultuur: Brief GS aan PS inz. museumvoordracht OCW (C-agenda EFB 24-2-2020)

85 De minister van OCW heeft elke provincie gevraagd om een museum voor te dragen
voor subsidiering in het kader van de basisinfrastructuur 2021–2024. Hiertoe is een
uitvraag gedaan onder Noord–Hollandse Musea, een jury heeft de ingediende plannen
beoordeeld en advies uitgebracht. Op basis van dit advies hebben Gedeputeerde
Staten besloten hiervoor het Frans Hals Museum voor te dragen dat in combinatie met
het Amsterdam Museum een vernieuwend publieksplan plan ontwikkelt.

90 15. C–agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en
Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Van der Hoek)

16. C–agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille
gedeputeerde Stigter)

95

100

105

110

Agenda

1. Opening en mededelingen

115

De **voorzitter** opent de vergadering om 14.15 uur en heet alle aanwezigen welkom. De
vergaderorde wordt toegelicht. Bericht van verhindering is ontvangen van de CdK en
gedeputeerde Stigter. Dhr. Zoon (PvdD) wordt vervangen door dhr. Hollebeek. Namens de
Vereniging Pettemerduinen heeft dhr. Wegman zich aangemeld als inspreker bij agendapunt
120 5.a. Pallas. Voorafgaande aan de vergadering op 23 maart a.s. vindt van 12.15 tot 13.00 uur
een technische briefing plaats over financiën, op donderdag 16 april wordt van 10.45 tot
12.15 uur een mandaat/delegatieworkshop aangeboden voor geheel PS. Nadere informatie
hierover volgt. Op 20 april vindt van 11.00 tot 12.30 een Bot–overleg plaats over de
Europastrategie. Op 11 mei zal een werkbezoek cultuur plaatsvinden in het kader van de
125 actualisatie van het Cultuurbeleid waarover voorafgaande aan deze vergadering een
technische briefing is gegeven.

Na afloop van deze vergadering wordt een interview gehouden met twee commissieleden naar
aanleiding van de discussie over burgerparticipatie. Van het interview wordt een video
gemaakt die wordt gepost op jouwnoordholland.nl. Ook reacties van burgers op straat over de
130 stelling burgerparticipatie zijn op deze website gepost.

135 Mw. **Bezaan** (PVV) meldt dat op 26 januari jl. een goed werkbezoek heeft plaatsgevonden aan SDAC waarbij tevens een datacentrum in aanbouw is bezocht. Dit datacentrum is nog niet operationeel, daarom wordt voorgesteld om dit jaar nog voor de commissie een werkbezoek te organiseren aan het datacentrum van Microsoft in Middenmeer, gemeente Hollands Kroon.

De **voorzitter** concludeert dat de meerderheid dit voorstel ondersteunt. De minimumeis voor het organiseren van een werkbezoek is 10 aanmeldingen.

140 Mw. **Kapitein** (D66) stelt voor dit bezoek te combineren met een werkbezoek aan ECW en aan andere interessante bedrijven op het terrein of in de regio.

145 De **voorzitter** meldt dat men onderwerpen voor een eventueel werkbezoek aan het noorden van de provincie aan de griffie kan doorgeven. Deze zal dan kijken of tot een goed voorstel gekomen kan worden.

2. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

150 De **voorzitter** constateert dat er geen vragen zijn.

3. Inspreekhalftuur over onderwerpen die niet op de agenda staan, maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

155 De **voorzitter** constateert dat zich geen sprekers hebben aangemeld.

4. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten

160 Dhr. **Kanik** (D66) mist op de lijst de toezegging van gedeputeerde Pels over de discussienota Erfgoed en Archeologie.

165 De **voorzitter** zal dit laten nagaan. GL heeft voorgesteld om het stuk Projectverantwoording Versterking Kwaliteit en Integriteit lokaal bestuur ondermijning en weerbaarheid van de C-naar de B-agenda te verplaatsen. Dit onderwerp wordt geagendeerd voor de volgende commissievergadering. Hij constateert dat de rest van de stukken van de C-agenda voor kennisgeving wordt aangenomen. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld. De moties- en toezeggingenlijst wordt vastgesteld.

170 4.a. Vooruitblik op de komende vergadering a.d.h.v. strategische agenda

De **voorzitter** meldt dat voor de vergadering van 23 maart a.s. een technische briefing financiën, de discussienota GL over Concretisering rol provincie bij ondermijning en weerbaarheid en vaststelling van het financieel statuut geagendeerd staan.

175

5. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk toezicht en Europa (EFB-onderwerpen portefeuille gedeputeerde Van der Hoek)
 - 5.a. Voortgang Pallasproject

180 Dhr. **Wegman** spreekt in namens de Vereniging Pettemerduinen. “Goedemiddag, dank voor de
mogelijkheid om in te spreken namens de Vereniging Pettemerduinen over Pallas. Aangezien
Pallas slecht scoort op een groot aantal criteria, is het onverantwoord om overheids- geld te
investeren in medische isotopen geproduceerd door Pallas. 1. Het kenmerk van een goede
businesscase is dat investeerders de bereidheid hebben te investeren. Pallas roept al twee jaar
185 dat er geïnteresseerde investeerders zijn. De verantwoordelijk minister van Medische zorg
Bruno Bruins meldt in de brief van 4 juli 2019 aan de Tweede Kamer wederom dat meerdere
private partijen willen investeren in de nieuwe Pallas reactor in Petten. 2. Maar geen enkele
investeerder is met naam en toenaam bekend. Al jaren wordt door de overheid de indruk
gewekt dat Pallas een privaat initiatief is. De werkelijkheid is anders. Het is de overheid zelf
190 die het initiatief neemt en is de promotor van dit project. De gesprekken met investeerders
gaan over de garanties die de overheid moet geven. En omdat het de overheid is die dit
prestigeproject wil realiseren, hebben investeerders alle tijd. 3. Bij garanties moeten we
denken aan minimalisering van de risico’s en maximalisering van het rendement op het
geïnvesteerde vermogen. Investeerders hebben niet zoveel op met de langjarige risico’s die
195 gepaard gaan met het nucleaire afval of de risico’s van de snel veranderende markt van
medische isotopen. De af te geven garanties lopen natuurlijk voor een periode van veertig
jaar. 4. De huidige HFR draait voor 90 % op de bestraling van plaatjes uranium voor de
molybdeenproductie. Dat levert 2% product op en 98 % afval. Het radioactieve afval van de
HFR is een hoofdpijndossier dat al honderden miljoenen aan belastinggeld kostte. In 2018
200 betrof het een totaal van € 150 miljoen. NRG hanteert twee scenario’s voor het opruimen: het
optimistische waarin al het kernafval is afgevoerd eind 2026 en het pessimistische dat
doorloopt tot 2034. 5. De Pallasreactor is ontworpen op basis van oude technologie en blijft
de komende 60 jaar radioactief afval produceren. Alternatieven om Molybdeen op een schone
wijze te produceren zijn ruimschoots voorhanden. Landen als de Verenigde Staten en Canada
205 zijn overgeschakeld op nieuwe niet vervuilende technologie. Het door Pallas te produceren
afval zal meer dan honderdduizend jaar een gevaar vormen voor de gezondheid van komende
generaties. Een niet te verkopen nucleaire voetafdruk door een overheid die de mond vol
heeft van klimaat en milieu. 6. Volgens de directeur van de NRG, de heer Cuijpers, zijn de
bulkproducten Molybdeen-99 en Lutetium-177 de pijlers onder de toekomstige productie van
210 Pallas. Het marktaandeel van Pallas betreffende Molybdeen-99 neemt af doordat er meerdere
spelers op de markt zijn of komen. In de vragenbeantwoording bij het bestemmingsplan van
de gemeente Schagen werd een afname van het marktaandeel genoemd van 50%. Andere
spelers zijn bijvoorbeeld de Europese vestiging van Shine Medical, die isotopen zal leveren
voor meer dan 30.000 patiënten per dag en het Imaging Centre van het UMC in Amsterdam
215 dat vandaag de dag al heel Nederland kan bedienen met de diagnostische PET-scans, met
betere kwaliteit dan de SPECT-scans met Molybdeen. 7. Als initiatieven als Shine, Northstar,
Lighthouse en de cyclotrons een groot deel van de Molybdeenproductie over gaan nemen dan
komt niet alleen bij Pallas reactorcapaciteit vrij, maar ook bij reactoren in België, Duitsland,
Frankrijk, Polen en Tsjechië. Pallas zal in die zin met haar als uniek aangeprezen positie aan
220 moeten sluiten in de rij en wellicht overbodig worden. Voor de investeerders geen punt want
die hebben hun garanties en claims klaarliggen. De Nederlandse belastingbetaler draait
vervolgens op voor de verliezen. 8. Pallas is een trein die bijna twintig jaar geleden is gaan
rijden. Toentertijd was de bestemming helder. De HFR moet zijn vervangen in 2015. Vandaag
draait de hoogbejaarde reactor nog steeds. Vele miljoenen zijn er nodig geweest voor de
225 exploitatie en de veiligheid van de reactor is een continue zorg. 9. We kunnen ons een wereld
zonder sociale media, Google, Facebook en Uber niet meer voorstellen. Toch werd de
smartphone pas tien jaar geleden geïntroduceerd. Vandaag de dag maken we geen

businesscase meer voor veertig jaar. Maximaal een jaar of vijf tot tien is te overzien vanwege de snelle technologische veranderingen. Met Pallas is het niet anders. Links en rechts wordt
230 Pallas ingehaald door bedrijven die schoner en vooral veel goedkoper produceren. 10. Maar de politiek houdt vast aan het oorspronkelijke scenario, blijkbaar blind voor de veranderende wereld. Lighthouse werd het land uitgezet en ook Shine zal als we niet uitkijken aan Petten en Nederland voorbijgaan. Hoe kunnen politici blijven geloven in een Healt&Energy Campus, als een nieuw Eindhoven van het Noorden, wanneer de meest innovatieve bedrijven ter wereld
235 worden geweerd? 11. Duurzaamheid en innovatie staan met grote letters in de programma's en coalitieakkoorden. 'Duurzaam Doorpakken' heet het in Noord-Holland. Blijkbaar is het allemaal voor de Bühne. Als het puntje bij het paaltje komt kiezen we voor de bestaande belangen en de old school. Anders gezegd, voor gedateerde en zeer vervuilende technologie op basis van politieke keuzes in plaats van zakelijke overwegingen met een risicoafdekking
240 door de Nederlandse belastingbetaler. 12. En dan is de vraag of die onderzoeksreactor in Petten moet komen. Zeg nu zelf, als we vandaag met een dergelijk project beginnen dan komen gebieden als de Eemshaven of Maasvlakte het eerst in aanmerking en niet een Natura 2000 gebied. De bouwplaats van de nieuwe Pallasreactor ligt middenin de Pettemerduinen. Naast de nieuwe reactor worden meerdere productiehallen gebouwd en verouderde
245 infrastructuur wordt vernieuwd. Het bestemmingsplan Pallas ligt momenteel ter beoordeling bij de Raad van State. De stikstofuitstoot van de bouw van de centrale alleen overschrijdt de norm met een factor duizend. 13. De gedachte dat Petten de droomlocatie is vanwege de aanwezigheid van Curium is onjuist. Curium en de HFR zijn niet onlosmakelijk aan elkaar verbonden. De HFR bestraalt ook targets voor de IRE die op transport gaan naar België om
250 daar te worden verwerkt. Een kernreactor kan dus overal komen te staan. Overigens werd in 2014 afgesproken om voor de productie van medische isotopen over te stappen van hoog-naar laag verrijkt uranium. In 2018 bericht de NRG dat deze afspraak was nagekomen. Onlangs bleek echter dat de uranium targets die de IRE in Petten laat bestralen nog steeds uit hoogverrijkt uranium bestaan. 14. Het is tijd voor een herbezinning op het gehele Pallas-
255 initiatief. Als de Pallasfabriek niet levensvatbaar is blijft het uitgangspunt dat Nederland deel uit wil maken van de Europese nucleaire kennisinfrastructuur bestaan. Onze suggestie: Bouw Pallas om tot een onderzoekfaciliteit voor medische isotopen. Dat is waar Nederlandse wetenschappers en medici op zitten te wachten. Overigens kan een dergelijke onderzoeksfaciliteit een behoorlijk inkomen generen door de verkoop van patenten. De markt
260 voor therapeutische medische isotopen wordt geschat op 25 miljard, een hoogwaardig nucleair onderzoeksinstituut lijkt rendabel. Een onderzoeksreactor heeft genoeg aan een warmtecapaciteit van één megawatt. Daar zijn geen koeltorens of complexe koelwaterleidingen meer voor nodig. 15. Wat is de werkelijkheid van vandaag? Pallas heeft geen investeerders en de volgende tranche voor terugbetaling dient zich deze zomer aan. De
265 subsidie van 80 miljoen zal wel ongeveer gebruikt zijn. De enige politieke optie is doorgaan en meer geld inleggen. Natuurlijk weer een lening met de belofte van terugbetaling. 16. Ondanks de inzet van oud-minister Zalm is het nog volstrekt onduidelijk hoe de nieuwe werkelijkheid van Pallas zich gaat voegen met de complexe werkelijkheid van de NRG. Ook dit moet een teken aan de wand zijn. Na zeven jaar is er geen helderheid over de toekomstige
270 bestuursstructuur van Pallas. Ondenkbaar in een marktinitiatief, politiek blijkbaar volkomen acceptabel. Dit kan niet anders zijn dan een voorbode van het volgende moeizame dossier. 17. We kennen de NRG als een organisatie met voortdurende tekorten. De staat legde meer dan 250 miljoen op tafel in het zich voortslepend drama rondom veiligheid en het nucleair afval. Pallas past in dit verhaal. Het is de overheid die subsidieert en de risico's afdekt.

275 18. Het heeft er alle schijn van dat de politiek Pallas gewoon laat komen en de samenleving
alle ongemakken voor lief moet nemen. Wij als Vereniging Pettemerduinen zijn absoluut niet
tegen medische isotopen, maar kunnen er niet bij dat de politiek voor een fabriek kiest die
onnodig zwaar vervuילend is, met verouderde technieken werkt en niet levensvatbaar is gezien
280 de grootschalige internationale ontwikkelingen van gelijkwaardige en schonere technieken,
die bovendien niet van subsidie afhankelijk zijn. 19. Vaak klinkt terecht de vraag naar de
gevolgen voor de leveringszekerheid en werkgelegenheid als Pallas niet doorgaat. Welnu, van
de 2000 genoemde arbeidsplaatsen zijn er hooguit tien procent gerelateerd aan de reactor.
Het is zo dat de werkgelegenheid méér verzekerd zal zijn met het aantrekken van innovatieve
285 bedrijven die werken met nieuwe technieken, niet subsidie-afhankelijk zijn maar
marktconform opereren en ook interesse blijken te hebben zich in Petten te vestigen.
Leveringszekerheid voor patiënten hangt nu al niet meer van Petten af. Volgens het laatste
RIVM-rapport is de productie wereldwijd zelfs viervoud van de vraag als Pallas in 2027 wordt
opgeleverd. Alleen de nieuwe Belgische centrale heet al goed te zijn voor een derde van de
toekomstige wereldvraag naar Molybdeen-99. 20. Kortom, heroverweeg het hele project, kies
290 voor duurzaamheid en innovatie. Bouw een onderzoeksreactor op een wél voor de hand
liggende en geschikte locatie en geef het duingebied terug aan de natuur."

Er zijn geen vragen aan de inspreker en de **voorzitter** dankt hem voor zijn inspraak.

295 Dhr. **Hoogervorst** (SP) vraagt GS om PS te informeren over de laatste stand van zaken van het
vervoeren en opruimen van het afval.

Ines **Kostiç** (PvdD) constateert dat het project in 2012 van start is gegaan waarbij de provincie
het risico van de eerste fase zou dragen. Deze fase zou in 2017 voltooid zijn, maar dat was
300 niet het geval. In goed vertrouwen is 40 miljoen euro aan Pallas geleend welk bedrag vanaf 1
juli 2020 moet worden terugbetaald. Kunnen GS aangeven of de afbetaling op 1 juli start, met
welke snelheid en wanneer de lening helemaal afgelost is? Is het bedrag van 600 miljoen euro
nog voldoende reëel na het verstrijken van inmiddels 8 jaar aan voorbereidingen? De bouw
van Pallas midden in een N2000-gebied is een behoorlijke ingreep. Er zou nu aan het eind
305 van fase 1 inzicht moeten bestaan in de stikstofknelpunten van de te bouwen centrale. Wat is
de stand van zaken?

Mw. **Van Meerten** (VVD) vraagt GS naar de ideeën omtrent de private investeerders.

310 Dhr. **Zaal** (GL) refereert aan de kabinetsbrief van juli 2019, waarin wordt aangegeven dat er
concrete interesse bestaat bij private investeerders. Wat is inmiddels de stand van zaken van
de onderhandelingen met de private partijen? In de brief staat tevens dat het kabinet heeft
besloten tot voortzetting van Pallas en te starten met de onderhandelingen met private
investeerders. Is het besluit om de onderhandelingen voort te zetten, samen met de provincie
315 genomen en zo niet, waarom is de provincie hier niet bij betrokken? Ontstaan er gevolgen
voor de financiële inspanningen door de provincie? Er is in de brief van het kabinet sprake van
een alternatief scenario wanneer de onderhandelingen niet succesvol zijn. Is de provincie
hierbij betrokken?

320 Dhr. **Heijnen** (CDA) heeft geen aanvullende vragen. Hij bedankt voor de technische briefing
over Pallas. Hij is blij met de mededeling dat verdere innovatie niet is uitgesloten bij de bouw
van Pallas.

325 Mw. **Kapitein** (D66) vraagt waarom dit thema nu op de agenda staat. Is dat vanwege het grote aantal nieuwe Statenleden?

330 De **voorzitter** meldt dat PS hebben verzocht om elk jaar geïnformeerd te worden over de stand van zaken Pallas. Hij schorst de vergadering voor een paar minuten ten behoeve van de gedeputeerde om de antwoorden op de vragen voor te bereiden. De vergadering wordt heropend.

335 Gedeputeerde **Van der Hoek** meldt dat PS met GS de afspraak hebben gemaakt om PS jaarlijks te informeren over de stand van zaken, daarom staat het onderwerp vandaag op de agenda. De bouw van Pallas heeft geen betrekking op het opruimen van het afval, daar gaat Pallas niet over, dat is aan de NLG en daarvan is Rijksrapportage opgesteld. Het afval van de nieuwe centrale gaat rechtstreeks naar Covra in Zeeland. Het project ligt op koers, dus in juli 2020 starten de afbetalingen. Het bedrag is nog steeds reëel, daarover zijn geen andere signalen ontvangen. De investering van de provincie bedraagt maximaal 40 miljoen euro en daar blijft het bij. Andere kosten komen ten laste van het Rijk.

340 Dhr. **Van der Lugt** meldt dat er een groot aantal vergunningen aangevraagd moet worden. De twee in de technische briefing genoemde vergunningen betreffen het traject met de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming. Er is eerst een vergunning nodig om Pallas te kunnen bouwen en daarna is een operationele vergunning nodig om Pallas daadwerkelijk te gaan inzetten. Alle benodigde documenten voor de bouwvergunning worden besproken met de Autoriteit. Binnenkort wordt de veiligheidsanalyse voor het ontwerp bij de Autoriteit aangeleverd die een jaar nodig heeft om deze te beoordelen. Daarna wordt de bouwvergunning aangevraagd en die verwacht men rond de zomer van 2021 te ontvangen. Bij dit afstemmingskader zijn ook de gemeente Schagen en andere vergunningverlenende instanties betrokken. In het traject voor de tweede vergunning om te komen tot het wijzigen van het bestemmingsplan, wordt ook de discussie over stikstof gevoerd. De aanpak van de gemeente Schagen met Pallas ligt momenteel ter juridische beoordeling voor bij de Raad van State en naar verwachting wordt er over 4 tot 5 weken uitspraak gedaan.

355 Gedeputeerde **Van der Hoek** beantwoordt de overige vragen. De vraag of de investeerders volledig eigendom verwerven, is onderdeel van de onderhandelingen met het Rijk. Volgens de laatste informatie zijn de investeerders nog steeds geïnteresseerd. Bij het Rijk loopt een parallel traject met onderzoek naar een alternatief scenario indien de markt de investeringen niet helemaal gaat dragen. De gedeputeerde neemt deel aan de stuurgroep Pallas en de provincie wordt hierover geïnformeerd. Relevante zaken over de voortgang worden actief aan PS gemeld.

5.b. Discussienotitie FvD over de Referendumverordening Noord-Holland

365 Mw. **Vastenhouw** (FvD) introduceert de discussienota over de referendumverordening. Zij is trots op het feit dat de bewoners een instrument in handen hebben dat beoogt hen een extra stem te geven, want gebleken is dat de burgers weinig vertrouwen hebben in de politiek en dat de kloof tussen burgers en bestuur in Noord-Holland groot is. Zij dankt PS voor het mogelijk maken van de totstandkoming van het provinciale referendum. Er komt vandaag een aantal zaken aan de orde die in de huidige verordening een probleem vormen. Het

referendum is een essentieel democratisch recht voor de bevolking van de provincie, namelijk om de provincie terug te roepen als er beleid wordt vastgesteld dat tegen de bedoeling van de kiezer ingaat. Als voorbeeld wordt genoemd het feit dat er veel onvrede is ontstaan over bijvoorbeeld de aanpak van stikstof en PFAS, terwijl dat helemaal geen onderwerp was bij de verkiezingen. Geen van de inwoners van de provincie heeft voor dergelijke drastische maatregelen gestemd die de bouw van woningen volledig heeft platgelegd. Hierdoor bestaat het risico dat de representatieve democratie niet meer representatief is en daarvoor is het referendum juist bedoeld, om in te zetten als noodrem. Tot op heden is nog in geen enkele provincie het provinciale referendum toegepast. In 2018 bij de voorbereiding van de verordening, werd ervan uitgegaan dat het instrument niet ingezet zou worden, maar daarmee is een verkeerd signaal afgegeven. Dit zijn enkele redenen om samen met de andere fracties opnieuw naar het referendum te kijken, want een aantal waardevolle elementen in de verordening is niet bruikbaar. Drie hiervan zijn opgenomen in de discussienota en er worden nog twee aan toegevoegd, namelijk dat het referendum beperkt is tot besluiten van PS. Drie dagen vóórdát PS zo'n besluit nemen, moet er een kennisgeving gedaan worden terwijl de gedetailleerde agenda pas twee weken van tevoren gepubliceerd wordt, en de strategische agenda – zoals iedereen weet – erg beperkt is. Dit is in de praktijk dus vrijwel onmogelijk. Juist op dit punt verschilt de provinciale verordening dan weer van de wet op het raadgevend referendum, waarin twee weken ná een besluit een kennisgeving gedaan kan worden. De verordening vereist voor een inleidend verzoek handtekeningen van 10.000 kiesgerechtigden in de provincie, maar ook het landelijk referendum stelt eenzelfde drempel van 10.000 op de totale kiesgerechtigde bevolking van het hele land. Deze eis is opgenomen om uitstel van besluiten te voorkomen, maar dit is niet nodig want bij de kennisgeving is er al uitstel van het besluit. De uitkomstdrempel van 30% zaait mogelijk verwarring. PS kunnen immers zelf besluiten wat zij doen met een uitslag, terwijl de verordening nu een andere indruk geeft. Artikel 5, punt 2.n zegt dat een referendum niet mag worden gehouden over een onderwerp waarvan de inwerkingtreding of uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege dringende provinciale belangen, terwijl het instrument is bedoeld om politieke besluiten een halt toe te roepen. Nu is niet volledig duidelijk of een digitale kennisgeving volstaat. Het antwoord hierop is terug te lezen in de antwoorden op technische vragen die wij voorafgaand aan deze commissie indienden. Daar blijkt namelijk uit dat de mogelijkheid tot een digitale kennisgeving niet duidelijk is. Daarom wordt voorgesteld deze vijf punten te bediscussiëren en daarbij worden verbeterpunten voorgesteld, zoals gezamenlijk de verordening evalueren en mogelijke verbeterpunten bespreken, zoals een relatieve kiesdrempel, die in verhouding staat tot het inwonertal van de provincie, de mogelijkheid tot het indienen van een kennisgeving tot twee weken ná een besluit, het evalueren van de 30% uitkomstdrempel, het laten vervallen van de voorwaarden voor de kennisgeving en een digitale mogelijkheid creëren voor een kennisgeving waarna later het definitieve verzoek kan worden ingediend. Hoe denken de fracties over deze vijf punten?

Mw. **Bezaan** (PVV) bedankt FvD voor het opstellen van de discussienota. De PVV is ook groot voorstander van referenda zodat voorkomen wordt dat volksvertegenwoordigers besluiten nemen die niet of nauwelijks worden gedragen door de bevolking, want beleidsbesluiten behoeven geen basis in verkiezingsprogramma's waardoor burgers geen kans hebben gehad om via de verkiezingen een oordeel te geven. Drempels voor referenda moeten zo laag mogelijk zijn, dus de voorgestelde 5 punten zijn heel legitiem. De PVV heeft in 2018 ook al naar voren gebracht dat 10.000 handtekeningen heel veel is in vergelijking met de landelijk gehanteerde drempel. Daarom ondersteunt de PVV het meetellen van de handtekeningen uit

420 de eerste fase bij het definitieve verzoek. Een evaluatie van de huidige verordening wordt ondersteund zodat er ruimte ontstaat voor verbetering.

425 **Ines Kostić** (PvdD) vindt referenda een waardevolle aanvulling op de representatieve democratie. Deze kunnen de betrokkenheid van burgers vergroten en een beter beeld aan politici geven van wat mensen willen. Er zijn echter verschillende invullingen en vormen van referenda mogelijk en niet elke vorm draagt bij aan de gezamenlijke doelen. De beste vorm hangt van de context af. Hier is veel wetenschappelijk onderzoek naar gedaan, reden om GS te vragen een analyse te maken van de verschillende wetenschappelijke inzichten die zijn opgedaan over de beste manier om referenda vorm te geven en deze analyse terug te koppelen met PS. Hierbij moet expliciet in beeld worden gebracht hoe valkuilen kunnen worden vermeden, zoals de mogelijkheid dat een referendum een exclusief instrument wordt van een machtige lobbygroep of welgestelde actoren, zoals in Californië, want er moeten zoveel mogelijk stemmen worden gehoord. Hoe worden kwetsbare groepen – mensen met een handicap, bi-culturelen – werkelijk betrokken? Daarin kan de provincie een actievere rol spelen. De provincie dient meer in te zetten op het instrument van referenda en dit breder bekend te maken. De norm van 10.000 handtekeningen is overgenomen van de landelijke regelgeving, maar er moet een voor de provincie realistischer getal gekozen worden. Een drempel is nodig om gewicht te geven aan de uitkomst, maar nu ontstaat er een dilemma voor een deel van de stemmers bij de 30% opkomstdrempel. Bij het Oekraïne-referendum konden men voor stemmen of niet stemmen om het doel te bereiken, terwijl tegenstanders maar één keuze hadden. Hierdoor kan een prisoner's dilemma ontstaan. Er wordt opgeroepen om goed te kijken naar de best mogelijke invulling van een referendum en bij voorkeur op basis van de conclusies van wetenschappelijk onderzoekers.

445 **Mw. Kuipers** (CDA) vindt het referendum een zwaar instrument om de besluitvorming van PS te beïnvloeden, daarom is het logisch dat hier zware eisen aan gesteld worden. Er moeten volledige stemlokalen worden ingericht en bemand en dat brengt veel kosten met zich mee, nog los van de vraag voor welk onderwerp een groep mensen bereid is een referendum te organiseren, want bij de verkiezingen hebben zij gekozen voor een bepaalde partij wiens politieke koers wordt ondersteund. Het instrument lijkt te zwaar en bovendien zijn er andere mogelijkheden zoals verkiezingen en andere vormen van burgerparticipatie om betrokkenheid en beïnvloeding door burgers bij besluitvorming mogelijk te maken. Eventuele wijzigingen in de verordening moeten passen bij de zwaarte van het instrument.

455 **Dhr. Kanik** (D66) constateert dat in de discussienota van FvD een aantal aannames en insinuaties wordt gedaan die niet door D66 worden ondersteund. Uit welk onderzoek blijkt dat de samenleving weinig vertrouwen heeft in de politiek? Uit recent onderzoek van zijn werkgever, een marketingonderzoeksbureau, blijkt dat het in Nederland meevalt met het wantrouwen van de burger in de politiek, het is eerder zo dat de overheid terughoudend is met vertrouwen geven aan haar burgers. Wel wordt erkend dat er op een aantal thema's met groepen bewoners wat wrijvingen op het gebied van burgerparticipatie bestaan, maar het is de vraag of een referendum het juiste instrument is om een brug te slaan tussen burger en bestuur. In Amerika heeft het referendum bijvoorbeeld de kloof tussen rijk en arm vergroot omdat het als middel wordt ingezet door rijke belangengroepen om hun belangen te verdedigen. Ook in Zwitserland wordt de uitslag geïnterpreteerd en niet een-op-een overgenomen. Hij is sceptisch over de naar voren gebrachte knelpunten. Kan FvD met concrete voorbeelden de stelling onderbouwen dat de verordening niet is gebruikt door de

470 huidige knelpunten? FvD maakt een denkfout bij het stellen dat de burger maar 3 dagen tijd heeft, dat zijn enkele weken, tijd genoeg om 500 handtekeningen te verzamelen. Sinds enkele jaren kennen alle grote beleidswijzigingen en projecten al participatietrajecten voor de burgers.

475 Mw. **Vastenhouw** (FvD) vraagt of D66 eigenlijk tegenstander is van het referendum. Uit ervaring blijkt dat mensen – in ieder geval in haar eigen omgeving – niet op de hoogte zijn van mogelijkheden zoals burgerparticipatie en panels.

Dhr. **Kanik** (D66) refereert aan de aangenomen motie om meer aandacht te geven aan het referendum. D66 vindt het referendum een noodrem op besluitvorming in PS. Participatie moet juist aan de voorkant beginnen en niet aan de achterkant als het besluit genomen is.

480 Mw. **Vastenhouw** (FvD) ziet het referendum ook als een noodrem, juist daarom moeten burgers hier gebruik van kunnen maken en moet het instrument werkbaar zijn.

485 Dhr. **Kanik** (D66) constateert dat het referendum nog niet is afgeschaft. D66 is er geen voorstander van om de huidige referendumverordening te wijzigen. De drempels zitten op het juiste niveau en zijn toereikend om als noodrem te functioneren. Wel zou men graag zien dat de uitslag van het referendum bindend wordt verklaard, maar dat besluit is aan de Tweede Kamer. Bij het volgende agendapunt komt de burgerparticipatie aan de orde en dat vindt plaats aan de voorkant van het traject. Dan is de noodzaak voor een referendum minder van belang.

490 Mw. **Vastenhouw** (FvD) is niet verrast door de stellingname van D66. Burgerparticipatie gaat over draagvlak en discussie en juist door een referendum wordt de discussie opgevoerd.

495 Dhr. **Kanik** (D66) meent dat de discussie over een thema aan het begin moet plaatsvinden en niet pas op het moment dat er besluitvorming plaatsvindt.

Ines Kostić (PvdD) vraagt of D66 ook van mening is dat het goed is om de verordening aan te scherpen en knelpunten aan te pakken. Is D66 bereid hieraan mee te werken?

500 Dhr. **Kanik** (D66) meldt dat indien uit een evaluatie blijkt dat de verordening niet werkt, D66 bereid is om hiernaar te kijken, maar tot op heden zijn er geen concrete voorbeelden aangedragen waaruit blijkt dat het niet werkt.

505 **Ines Kostić** (PvdD) concludeert dat D66 de oproep aan GS om een evaluatie uit te voeren, dus ondersteunt.

Dhr. **Kanik** (D66) merkt op dat er al afspraken zijn gemaakt over het evaluatietraject.

510 Mw. **Van Oorsouw** (SP) vindt het referendum een waardevolle aanvulling op de representatieve democratie. Voor bewoners moet het heel eenvoudig zijn om een referendum aan te vragen, maar de behoefte tot aanpassing van de verordening of verbetervoorstellen moeten door de bewoners kenbaar worden gemaakt. De SP stelt voor ten aanzien van het aantal van 10.000 kiesgerechtigden het burgerinitiatief te volgen, waarvoor 5.000 handtekeningen vereist zijn.

515 In plaats van de uitkomstdrempel van 30% te hanteren, kan overwogen worden om uit te gaan van het opkomstpercentage bij de laatste Statenverkiezingen.

520 Dhr. **Van den Heuvel** (CU) sluit zich aan bij FvD en D66, want het referendum moet ingezet kunnen worden als een noodrem. FvD wordt bedankt voor de discussienota. CU is voorstander van een uitkomstdrempel, want deze ondersteunt de uitkomst van het referendum. Het is inderdaad niet logisch om de landelijke drempel van 10.000 kiesgerechtigden voor de provincie te hanteren.

525 **Ines Kostić** (PvdD) verzoekt de CU te reageren op het dilemma van de drempel van 30% voor een specifieke groep kiezers. Ondersteunt de CU een evaluatie om tot verbeteringen te komen?

530 Dhr. **Van den Heuvel** (CU) ziet geen dilemma bij een uitkomstdrempel, want dat betekent dat de uitslag vanaf een zekere grens gezag heeft richting besluitvorming. Dat is een logische redenering. Hij is niet tegen een evaluatie, maar de verordening wordt sowieso geëvalueerd.

535 Dhr. **Zaal** (GL) dankt FvD om het provinciale referendum ter discussie te stellen. GL heeft in 2018 voor deze verordening gestemd na een advies van een Statenbrede commissie. Het kan zinvol zijn om de verordening te evalueren, maar eerst een aantal vragen. FvD stelt dat sprake is van een brede kloof tussen de burger en het bestuur van Noord-Holland, maar in de praktijk blijkt veel betrokkenheid van burgers, zoals zichtbaar in klimaatdemonstraties, petitie, insprekers in vergaderingen en volle zalen bij de informatieavonden over de RES'en en trekkers van boeren voor het provinciehuis, een en al betrokkenheid. Kan FvD een nadere toelichting geven op de geconstateerde kloof? Onderzoek van het CBS van 2019 bevestigt dat de meerderheid van de Nederlanders – 60% – weinig vertrouwen heeft in de politiek, maar ook dat het vertrouwen aan het stijgen is. Deze cijfers zijn geen reden om achterover te leunen, maar de stelling dat inwoners van Noord-Holland zich niet gehoord voelen, wordt niet ondersteund. Dan de 3 knelpunten. Terecht stelt FvD dat 3 werkdagen te kort is, maar is het niet belangrijk dat de kennisgeving bekend moet zijn voor besluitvorming in PS? Want deze is van invloed op een referendabel besluit en daarom moet de kennisgeving in de beraadslagingen betrokken kunnen worden. Het verzoek moet door 10.000 kiesgerechtigden worden ondersteund. Hoe verhoudt dit getal zich tot drempels in andere provinciale verordeningen? Zeven van de 12 provincies kennen overigens geen referendum. Het derde knelpunt is de uitkomstdrempel van 30%. PS besluiten over wat er gebeurt met de uitslag, maar de verordening geeft een andere indruk. De essentie van een raadgevend referendum is dat PS besluiten over intrekking of aanpassing van inwerkingtreding en GL wil niet tornen aan het raadgevend referendum. Waarom wil FvD nu al tot evaluatie overgaan van de verordening die in mei 2018 is vastgesteld? Tot op heden is er nog geen enkele ervaring mee opgedaan. GL betwijfelt of een evaluatie na twee jaar zinvol is en neigt er op dit moment niet naar om het voorstel te ondersteunen.

555

Mw. **Van Meerten** (VVD) geeft complimenten aan FvD. De VVD heeft in 2018 tegen de verordening gestemd, want de VVD is geen voorstander van een referendum omdat hierbij complexe problemen worden teruggebracht tot een te simpele vraag die met ja of nee moet worden beantwoord. Daarmee doet men de stemmers te kort.

560

Ines Kostić (PvdD) heeft als alternatief voorgesteld om meervoudige antwoorden en meer opties aan te bieden. Is de VVD bereid het verzoek aan GS te ondersteunen?

565 **Mw. Van Meerten** (VVD) vindt een raadgevend referendum geen doel op zich maar een middel om de burger eerder en meer te betrekken bij de besluitvorming, dat is het doel van participatie. De VVD herkent zich niet of slechts ten dele in de door FvD geconstateerde kloof tussen burgers en bestuur in Noord-Holland. In veel gemeenten in provincies wordt hard gewerkt aan participatie, zoals met burgerinitiatieven, en die zijn effectiever dan een referendum. De ontwikkelingen op dit gebied waarmee de kloof echt verengd wordt, verlopen
570 snel, met name in gemeenten, want bewoners worden vanaf het begin meegenomen bij wijzigingen in hun leefomgeving en daar zijn bewoners zeker bij betrokken. Wellicht is de reden waarom tot op heden nog geen gebruik is gemaakt van een referendum het feit dat een raadgevend referendum geen invloed heeft op de directe leefomgeving van bewoners. Participatie wordt steeds meer opgepakt in gemeenten waardoor provinciale referenda
575 overbodig worden.

Mw. Vastenhouw (FvD) constateert dat de VVD ervan uitgaat dat referenda dus bedoeld zijn om speeltuinen aan te leggen.

580 **Mw. Van Meerten** (VVD) merkt op dat er al veel participatie mogelijk is, daarom hebben bewoners geen interesse in een referendum over grote onderwerpen.

Mw. Vastenhouw (FvD) is verbaasd over de bijdrage van de VVD. Zegt de VVD hiermee dat de provincie geen ingrijpende besluiten neemt? Denk eens aan PFAS en stikstof, deze grote
585 beleidsvelden brengen drastische veranderingen mee voor alle bewoners en die behoren niet tot het domein van de gemeente.

Mw. Van Meerten (VVD) antwoordt dat in het volgende agendapunt aan de orde komt hoe de burgers aan de voorkant bij grote processen kunnen worden betrokken. Burgerparticipatie is
590 een betere oplossing dan een referendum. Complexe vraagstukken worden in een referendum platgeslagen in de vorm van een simpele ja- of nee-vraag.

Mw. Vastenhouw (FvD) vraagt of de VVD van mening is dat burgers niet in staat zijn om mee te denken over grote en complexe zaken zoals stikstof en PFAS?

595 **Mw. Van Meerten** (VVD) bedoelt dit niet te zeggen. Juist bij onderwerpen als PFAS en stikstof moeten inwoners betrokken worden en dat gebeurt in de RES'en waarbij burgers aan de voorkant worden betrokken. Hoe is het mogelijk om de verordening te evalueren en te wijzigen als er tot op heden nog geen gebruik van gemaakt is? Zou een langere termijn voor
600 kennisgeving wel werken?

Ines Kostić (PvdD) vraagt of de VVD bereid is om mee te werken aan verbetering van de verordening. Baseert de VVD zich op onderzoek bij de stelling dat het referendum niet wordt gebruikt?

605 **Mw. Van Meerten** (VVD) baseert zich niet op onderzoek. Zij constateert dat in gemeenten door burgers een grotere participatie plaatsvindt. Mocht de provincie ook overgaan tot het

betrekken van burgers aan de voorkant bij de besluitvorming, dan verhoogt dat zeker de betrokkenheid en het vertrouwen in de democratie, dat blijkt ook uit onderzoeken.

610

Mw. **Bezaan** (PVV) merkt op dat ook bij de RES'en het probleem wordt teruggebracht tot een simpele keuze tussen a of b. Daar is helemaal geen sprake van participatie.

615

Mw. **Van Meerten** (VVD) heeft één RES in de Gooi- en Vechtstreek bijgewoond die heel interactief was en gevolgd wordt door allerlei participatietrajecten georganiseerd door de gemeenten.

Mw. **Vastenhouw** (FvD) heeft meerdere RES'en bijgewoond.

620

Mw. **Van Meerten** (VVD) vindt een drempel van 10.000 handtekeningen haalbaar, afgezet tegen het totale aantal kiesgerechtigde inwoners van de provincie. Bovendien is een provinciaal referendum erg kostbaar, dat kost 5 miljoen euro aan belastinggeld en daarbij komen nog de organisatiekosten. Het evalueren twee jaar na invoering van de verordening is kort dag. Bovendien is bij het vaststellen van de verordening besloten om de verordening te evalueren binnen 6 maanden na een referendum en die afspraak wordt door de VVD ondersteund. De VVD heeft een voorkeur voor het intensiveren van de burgerparticipatie aan de voorkant van projecten en het referendum voorlopig opzij te leggen.

625

Dhr. **Carton** (PvdA) heeft nog niet gehoord dat burgers afzien van een raadgevend referendum vanwege de genoemde knelpunten. Het is goed om het referendum onder de aandacht te brengen en dat er een evaluatie plaatsvindt nadat er een referendum is geweest. Maar bij voorkeur moet meer aandacht gegeven worden aan het betrekken van inwoners aan de voorkant van trajecten over allerlei thema's die in de provincie van belang zijn.

630

Gedeputeerde **Van der Hoek** constateert dat er in 2018 met PS al uitgebreid over het referendum gesproken is en toen is al onderzocht welke vormen van referenda wel of niet effectief waren. Hierbij was zelfs een speciale Statenwerkgroep betrokken die ook naar de evaluatie van de verordening heeft gekeken.

635

640 **Ines Kostić** (PvdD) vraagt naar de conclusies van het onderzoek uit 2018.

Gedeputeerde **Van der Hoek** verwijst hiervoor naar de notulen van destijds of naar de leden die hebben deelgenomen aan de Statenwerkgroep. Op basis van de input van de werkgroep is destijds tot de huidige verordening besloten. Hij deelt een aantal observaties van de commissie over de drempel van 10.000 kiesgerechtigden. De opkomstdrempel bestaat niet in Noord-Holland, dus dat is niet aan de orde. De kosten van een referendum zijn hoog, daarom moet er zorgvuldig en selectief mee worden omgegaan. Het heeft daarom de voorkeur om de participatie van de burger aan de voorkant te realiseren in plaats van nadat besluitvorming heeft plaatsgevonden. De tijd om te reageren is niet 3 dagen, maar meerdere weken. Na behandeling in GS wordt een voordracht aangeboden aan de PS. Deze volgt dan eerst het traject van commissievergadering en dan pas PS. Na GS zijn de besluiten openbaar en is er dus genoeg tijd om stukken te lezen en te besluiten of er een referendum moet plaatsvinden. Ook PS zijn dan tijdig op de hoogte van een initiatief tot een referendum over een bepaald onderwerp. Destijds is afgesproken dat zodra er een referendum zou plaatsvinden, dit geëvalueerd zou worden, maar tot op heden is er nog geen referendum geweest.

645

650

655

Mw. **Vastenhouw** (FvD) vindt het fantastisch om op deze wijze met elkaar te discussiëren, want hierdoor zijn nieuwe inzichten ontstaan door vragen en opmerkingen van de fracties en GS die nader geëvalueerd zullen worden. Er zijn twee redenen om op dit moment tot wijziging van de verordening over te gaan, namelijk vanwege grote en ingrijpende onderwerpen op de agenda, zoals de Omgevingsverordening en de RES'en.

Mw. **Van Meerten** (VVD) constateert dat bij de Omgevingswet en -verordening wel degelijk aan de voorkant al participatie heeft plaatsgevonden.

Mw. **Vastenhouw** (FvD) kent geen enkele inwoner in haar omgeving die op de hoogte is van de aanstaande Omgevingsverordening en welke gevolgen deze voor de burgers heeft, dus het klopt echt niet dat er aan de voorkant voldoende participatie heeft plaatsgevonden. De tweede reden voor de discussienota is het feit dat er 35 nieuwe Statenleden zijn, evenals een nieuwe coalitie, dus sinds de verordening in 2018 in het leven is geroepen, hebben zich al veel nieuwe ontwikkelingen voorgedaan hetgeen de reden was voor agendering van de referendumverordening.

Dhr. **Van den Heuvel** (CU) vindt het een beetje discutabel om zaken uit de vorige periode opnieuw te agenderen vanwege nieuwe Statenleden en de nieuwe coalitie. Wanneer burgers ontevreden zijn over bepaalde besluiten en het referendum gebruiken om dit besluit terug te draaien, dan zal het wantrouwen in de politiek nog groter worden.

Mw. **Vastenhouw** (FvD) constateert dat in Zwitserland blijkt dat het vertrouwen juist groter wordt.

Dhr. **Kanik** (D66) vindt het de taak van de politieke partijen om de bewoners op de hoogte te stellen van aankomende belangrijke trajecten en besluiten van de provincie. Wat doet FvD hieraan?

De **voorzitter** informeert de commissie dat GS op dit moment werken aan de uitvoering van een motie ter vergroting van de bekendheid van het referendum en burgerparticipatie.

Mw. **Vastenhouw** (FvD) vindt het een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de burgers te informeren. In antwoord op vragen van D66 over concrete voorbeelden die aangeven dat de verordening onwerkbaar is, wordt gemeld dat gesprekken zijn gevoerd met de achterban en dat zijn veel inwoners van Noord-Holland. Bij het Oekraïne-referendum dat geëvalueerd is, is gebleken dat een aantal elementen van de huidige provinciale referendumverordening niet de juiste zijn. FvD zal te zijner tijd een initiatiefvoorstel indienen waarin de input van vandaag zal worden verwerkt. Zij bedankt alle fracties voor hun tijd en inzet bij de discussienota.

6. Rondvraag portefeuille dhr. Van der Hoek en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

De **voorzitter** constateert dat er geen vragen zijn.

7. B-agenda Openbare orde en veiligheid, integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS Zaken, Financiën, Cultuur

en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB-onderwerpen portefeuille CdK)

7.a. Burgerparticipatie: agendapunt aangedragen vanuit het presidium

Dhr. **Hoogervorst** (SP) is van mening dat burgerparticipatie een essentieel onderdeel van een besluitvormingsproces is, hoewel de vorm en het gewicht afhankelijk zijn van de aard en impact van het te nemen besluit. Er zijn diverse participatievormen in gebruik, niettemin staat de burgerparticipatie in de provincie eigenlijk nog in de kinderschoenen. Daarom moet worden bestudeerd welke vormen wenselijk en bruikbaar zijn. Het vooraf communiceren van de kaders van de burgerparticipatie is hierbij heel belangrijk, maar ook dat is afhankelijk van de aard van het proces. Participatie leidt tot een grotere betrokkenheid van de inwoners, maar dat kan alleen als er goede afspraken worden gemaakt over wat er wordt gedaan met de input van de burgers. Wanneer men hierover geen duidelijke afspraken maakt, zal men draagvlak verliezen. Ook in fasen voorafgaande aan en na het burgerparticipatieproces moet zichtbaar zijn op welke manier door de provincie wordt omgegaan met de informatie en welke rol deze informatie verder in de besluitvorming speelt. En bij complexe besluiten dienen burgers ook achteraf te worden geïnformeerd en geraadpleegd. Uit het vorige agendapunt, de referendumverordening, blijkt dat sommige partijen angst hebben voor de stem van de burger. Daarom vindt de SP het van belang dat de wijze waarop en wanneer burgerparticipatie wordt ingezet, in de oordeels- en besluitvorming wordt uitgewerkt in een beleidsstuk.

Mw. **Kapitein** (D66) vindt burgerparticipatie heel interessant en essentieel. In de provincie wordt al veel gedaan aan participatie, zo blijkt uit goede voorbeelden zoals de Omgevingsvisie waar duizenden mensen aan de voorkant bij betrokken zijn geweest. Burgerparticipatie is niet eenvoudig en als het misgaat, dan wordt het wantrouwen in het bestuur vergroot. Het is daarom belangrijk dat op het juiste moment de goede dingen worden gedaan met daarbij een stuk verwachtingenmanagement naar de burgers toe, zodat zij weten wat met hun inbreng gedaan wordt. D66 stelt voor burgerparticipatie aan de voorkant goed te organiseren en een aantal initiatieven achteraf in een werkgroep te evalueren om het een volgende keer nog beter te kunnen doen. De volgende vragen zijn dan van belang: hoe is het participatieproces verlopen? Zijn alle maatschappelijke belangen in beeld geweest en is er een goede afweging gemaakt? Waarom doen mensen wel of niet mee? Wat is de impact, zijn de burgers tevredener geworden of zijn er meer klachten ontstaan? Hoeveel heeft het gekost? Wat kan verbeterd worden? Van de uitkomsten en resultaten van de participatietrajecten kan in aanvulling op het provinciale jaarverslag een terugkoppeling worden gegeven zodat er publieke verantwoording wordt afgelegd en de bewoners een beter beeld krijgen.

Mw. **Kuipers** (CDA) zou het jammer vinden om de inbreng gedurende de vorige Statenperiode niet te gebruiken en in te zetten om te komen tot een zo optimaal mogelijk participatie-instrument dat leidt tot een weloverwogen besluitvorming. Misschien zijn er meer dossiers die vergelijkbaar zijn met de Omgevingsvisie en wellicht kan het onderwerp scherper worden gedefinieerd, want er bestaan in processen en procedures al heel veel mogelijkheden voor inbreng door burgers. Burgers weten de provincie te vinden, zoals is gebleken bij de boeren die naar het provinciehuis kwamen of de diverse sprekers bij het kappen van bos in de Schoorlse Duinen. Deze situaties kunnen geanalyseerd worden zodat duidelijk wordt of met een andere communicatie- of participatievorm zaken anders waren verlopen. Het hangt ook samen met de wijze waarop de provincie reageert op de input van de participatie en of de provincie voldoende benaderbaar is.

Dhr. **Hoogervorst** (SP) onderschrijft de opmerking dat wanneer burgers de provincie weten te vinden, er op juiste wijze met de input moet worden omgegaan. Is het CDA het ermee eens dat het nu vooral gaat om het door PS op juiste wijze organiseren van burgerparticipatie en dat niet moet worden gewacht tot het moment dat er boze boeren voor de deur staan?

Mw. **Kuipers** (CDA) vindt burgerparticipatie een instrument waarmee alle betrokkenen elkaar weten te vinden en dat leidt tot goede besluitvorming. Er zijn al veel instrumenten beschikbaar zoals de mogelijkheid van inspreken in vergaderingen en het burgerinitiatief, dus men start niet vanaf een nul-situatie.

Dhr. **Van den Heuvel** (CU) meent dat burgerparticipatie zodanig moet worden vormgegeven dat de wens voor een referendum voorkomen wordt. Hij sluit zich inhoudelijk aan bij het CDA.

Dhr. **Carton** (PvdA) vindt dat iedereen in de provincie moet kunnen meedoen en zeggenschap over de eigen leefomgeving moet hebben en dat de provincie de zorgen van de burger goed begrijpt. Met een open aanpak met passende instrumenten waarin men luistert en goed terugkoppelt, ontstaat er meer begrip evenals beter onderbouwd beleid met meer draagvlak. Nu wordt burgerparticipatie met name vormgegeven door inspraak en het indienen van zienswijzen maar dat gebeurt vaak op een te laat moment in het besluitvormingsproces. Bovendien maakt slechts een kleine groep gebruik van deze mogelijkheden. De PvdA stelt nogmaals voor een werkgroep burgerparticipatie namens PS in het leven te roepen.

Dhr. **Zaal** (GL) deelt het standpunt dat de aandacht voor burgerparticipatie niet goed tot zijn recht komt in de werkgroep die is ingesteld met het oog op de samenwerking GS en PS. Daarom moet er apart aandacht voor burgerparticipatie gegenereerd worden. Indien niet wordt gekozen voor een werkgroep namens PS, dan komt men uit bij GS. Daarom worden GS verzocht een notitie op te stellen over burgerparticipatie met de volgende aandachtspunten: welke vormen van participatie worden al toegepast en welke van die vormen passen goed bij provinciale besluitvorming? Moet er onderscheid gemaakt worden tussen de diverse beleidsterreinen? Hoe kan men voorkomen dat onterechte verwachtingen worden gewekt? Bij besluiten moet in een eerder stadium kenbaar gemaakt worden of participatie wenselijk en haalbaar is en welke vorm de voorkeur heeft. Wat gebeurt er op dit vlak in andere provincies en gemeenten? Het antwoord hierop dient niet gegeven te worden in de vorm van een groslijst, maar er moet een duidelijke keuze van vormen gemaakt worden die wel of niet bij de provincie Noord-Holland passen. Het participatiebeleid en de spelregels moeten daarnaast goed vastgelegd worden, zodat hierover verantwoording kan worden afgelegd. Vooraf dienen de doelstellingen van participatie duidelijk gemaakt te worden, evenals wanneer deze als gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

Mw. **Vastenhouw** (FvD) vindt het grote voordeel van burgerparticipatie dat grote thema's veel inhoudelijker besproken kunnen worden met een grotere focus op inhoud en minder op persoonlijke motieven van personen. Wat betekent burgerparticipatie op provinciaal niveau, naast verkiezingen voor PS een keer per 4 jaar? Burgerparticipatie moet tussen de verkiezingen door ingezet worden op onderwerpen die zich daarvoor lenen, zoals ruimtelijke ordening, een typisch provinciale verantwoordelijkheid. Zij heeft geconstateerd dat niemand in haar eigen omgeving op de hoogte is van bijvoorbeeld de participatie-instrumenten of de gemeentelijke RES-ateliers die georganiseerd worden, want deze ateliers worden selectief en

800 slechts door kleine groepen inwoners en beroepsactivisten bezocht. Overigens wordt hier wel de indruk gewekt dat er dialoog en inspraak mogelijk is, maar op deze avonden vindt slechts in één richting communicatie plaats. Daarom wordt de motie van de PvdA in de Tweede Kamer ondersteund die ziet op het op een valide manier kunnen meten van de burgerparticipatie bij de Omgevingsverordening. Voor de provincie is van belang dat burgers weten waar de
805 provincie wel of niet over gaat. Dat moet goed duidelijk gemaakt worden, want dat zal zeker leiden tot een beter begrip en meer legitimiteit. FvD ziet de afstand tussen inwoners en bestuur graag zo klein mogelijk en de onderlinge lijnen zo direct mogelijk. Daarom is het goed om te onderzoeken welke instrumenten al bestaan of welke nog ontwikkeld kunnen worden, maar het is nu al duidelijk dat er compromissen gesloten zullen moeten worden. FvD
810 kiest ervoor om zowel het burgerinitiatief als het provinciale referendum te optimaliseren en bekendheid te geven en er bruikbare instrumenten van te maken. Voorgesteld wordt om het raadplegend referendum, de meest directe vorm van burgerparticipatie, te onderzoeken en op te nemen in de verordening. Samenvattend, FvD adviseert de huidige instrumenten te optimaliseren en bruikbaar te maken, meer aandacht te geven aan de instrumenten voor
815 provinciale burgerparticipatie en onderzoek te doen naar de mogelijkheden van het opnemen van een raadplegend referendum in de huidige verordening en de kosten van de verschillende instrumenten inzichtelijk te maken, zodat deze vergeleken kunnen worden met de kosten van een referendum. Voorgesteld wordt om deze aandachtspunten in een werkgroep te bespreken of in een nota namens GS uit te laten werken.

820 **Mw. Van Meerten** (VVD) beoordeelt participatie als meedoen en het samen dragen van verantwoordelijkheden. Burgerparticipatie bestaat al heel lang, het betekent dat burgers betrokken worden bij projecten op een vooraf bepaald niveau van de participatieladder binnen de door PS gestelde kaders. Met de invoering van de Omgevingswet in 2021 is
825 burgerparticipatie op grote schaal leidend bij lokaal en provinciaal beleid, dus de samenleving is dan aan zet. Het document van 2015 geeft inzicht in de bestaande instrumentaria en dilemma's en uitdagingen, maar hier is zeker verbetering in mogelijk. Nu moet de provincie stappen zetten. Zuid-Holland heeft een visie ontwikkeld op dit gebied en ook PS van Noord-Holland moeten zelf een visie ontwikkelen en de kaders vaststellen, wellicht door de inzet van
830 een kleine werkgroep – waaraan ook GS en de griffie deelnemen – om de verschillende rollen en kaders van GS, PS en de organisatie vast te leggen en te verduidelijken, zowel op het gebied van burgerparticipatie als van burgerinitiatieven. Tevens wordt voorgesteld om per project een startnotitie op te stellen waarin de uitgangspunten, kaders en participatiegraad worden vastgelegd zodat deze voor alle deelnemers duidelijk zijn.

835 **Mw. Bezaan** (PVV) vindt de mening van burgers essentieel om draagvlak voor beleid te genereren. De mate en vorm hangen van het onderwerp en de fase van het beleidsproces af. PS moeten door GS zo vroeg mogelijk betrokken worden bij de vormgeving van de participatie-uitgangspunten in beleids- en besluitvorming. In Drenthe wordt al gewerkt met
840 een startnotitie voor grote thema's – zoals door de VVD genoemd – waarin burgerparticipatietrajecten worden gepresenteerd en besproken. In het memo van de werkgroep burgerparticipatie staan de nodige interessante instrumenten, zoals de poll en het formulier. De PVV ziet graag dat bij provinciaal beleid bij projecten standaard gebruik wordt gemaakt van deze relatief laagdrempelige tools om de mening van burgers te peilen. Daar
845 mag flink in geïnvesteerd worden, waarbij ook aandacht moet zijn voor mensen die niet digitaal actief zijn. De PVV ondersteunt een evaluatie van de bestaande instrumenten, zoals de referendumverordening, het inspreekrecht en het burgerinitiatief. Uiteindelijk gaat het om de

850 wil van PS en GS om daadwerkelijk en concreet iets met de uitkomst van de burgerparticipatie te doen, met name met afwijkende meningen. Anders is het enkel een show voor de bühne, waardoor het vertrouwen van de burgers nog verder beschadigd wordt.

855 Dhr. **Beving** (50plus/PvdO) stelt voor om af te spreken dat in ieder beleidsvoornemen een communicatieparagraaf wordt opgenomen, want daar moet het mee beginnen. Hoe worden de doelen onder de aandacht gebracht bij de burgers?

860 **Ines Kostić** (PvdD) constateert dat de provincie nog een beetje achterloopt bij de toepassing van alle tools voor burgerparticipatie. Zij merkt in aanvulling op GL op dat de provincie een co-creërende en netwerkende rol dient te vervullen in het participatieproces. Bewoners kunnen praktisch ondersteund worden door zaaltjes te regelen en hen toegang te geven tot interne en externe deskundigen. Hierdoor voelen zij zich serieus genomen en zullen eerder taken op zich nemen. De digitale mogelijkheden bieden hiervoor veel kansen. Daarnaast moeten kwetsbare groepen actief betrokken worden, want iedereen moet zijn stem kunnen laten horen. De doelgroepen moeten actief opgezocht en zodanig benaderd worden dat de wijze van participatie aansluit bij hun leefwereld. Er moet onderscheid gemaakt worden
865 tussen verschillende tools die passen bij de verschillende fasen van het politieke proces, want er wordt nu te weinig gebruik van gemaakt en er is nauwelijks sprake van doorwerking in provinciale besluitvorming. De werkgroep wordt ondersteund, mits deze zich baseert op de uitkomsten van objectieve wetenschappelijke onderzoeken, meningen van experts en evaluaties.

870 De **voorzitter** meldt dat gedeputeerde Van der Hoek de CdK vervangt en in zijn plaats zal reageren op de bijdrage van de commissie. Hij schorst de vergadering voor overleg. De vergadering wordt heropend.

875 Gedeputeerde **Van der Hoek** merkt op dat het aan PS is om te besluiten over de werkgroep, maar het structureel laten aansluiten van GS bij deze werkgroep is niet wenselijk omdat het een Statenwerkgroep betreft. Wel zijn GS uiteraard bereid om bij gelegenheid met de werkgroep te overleggen en gezamenlijk te reflecteren. Hij vraagt zich af of er een meerderheid in de commissie is voor het voorstel om GS een nota te laten opstellen of dat de
880 werkgroep zich hiervoor gaat inzetten. FvD heeft voorgesteld een raadplegend referendum op te nemen, maar wat vinden de andere fracties van dit voorstel? Hiermee wordt aan de voorkant een referendum opgelegd en wordt het initiatief niet overgelaten aan de burger.

885 Mw. **Vastenhouw** (FvD) heeft gezegd dat het de moeite waard is om eerst een raadplegend referendum te onderzoeken met het oog op de algemene burgerparticipatie.

890 Gedeputeerde **Van der Hoek** wil hierover ook graag de mening van andere partijen horen. GS zijn geen voorstander van het voorstel van de VVD om een visie en een startnotitie op te stellen. Het opstellen van een startnotitie behoort bij grote onderwerpen standaard tot het proces, net zoals dat in de provincie Drenthe het geval is. Dat geldt ook voor het verzoek om een communicatieparagraaf op te nemen over de burgerparticipatie. Graag horen GS van de commissie wat er ontbreekt in de huidige startnotities bij grote onderwerpen.

895 Mw. **Van Meerten** (VVD) heeft bedoeld aan te geven dat met een visie of startnotitie de kaders worden vastgesteld, evenals alle beschikbare instrumenten waarvan moet worden aangegeven

wanneer deze kunnen worden gebruikt. Burgers kunnen zelf de visie of startnotitie vooraf raadplegen en dan is het voor iedereen duidelijk, ook voor PS.

900 Gedeputeerde **Van der Hoek** benadrukt dat een visie en een startnotitie twee aparte zaken zijn. Een visie is volgens GS te abstract, daarom gaat de voorkeur uit naar een praktisch instrument zoals een participatiewijzer waarbij een startnotitie een van de mogelijke vormen is. Het kabinet en de CdK organiseren in het najaar een conferentie over de voor- en nadelen van burgerparticipatie. Een voordeel is dat er een grotere betrokkenheid ontstaat, maar nadelig is dat er een soort parallelle democratie kan ontstaan waarbij de besluitvorming door
905 anderen wordt overgenomen. De vraag doemt dan op hoe hieraan opvolging gegeven kan worden, want uiteindelijk zijn PS het bevoegde besluitvormingsorgaan. GS stellen voor om bij dit proces eventuele verbeteringen te betrekken, vast te leggen welke vormen er al zijn en wat er past bij de provincie, het participatiebeleid vast te stellen en **de doelstellingen te evalueren, hetgeen overigens al plaatsvindt bij grote onderwerpen, zoals bij de Omgevingswet. Deze**
910 **evaluatie zal aan PS worden voorgelegd.** Daarnaast dient meegenomen te worden in hoeverre co-creatie mogelijk is en hoe kwetsbare groepen actief betrokken kunnen worden. Voorgesteld wordt om daarna vanuit de conferentie te komen tot een aantal concrete zaken, zoals een participatiewijzer. Voor de conferentie zijn de Statenleden én raadsleden uitgenodigd, waardoor sprake is van een brede inbreng.

915 De **voorzitter** constateert dat GS vier voorstellen doen: de conferentie in het najaar afwachten, wat vindt de commissie van het opstellen van een nota door GS (waar GS overigens geen voorstander van zijn), het eventueel instellen van een werkgroep en het vastleggen van het raadplegend referendum. Het presidium heeft besloten om niet onmiddellijk een werkgroep
920 Burgerparticipatie in het leven te roepen, maar eerst de discussie in de commissie te voeren. Hoe denkt de commissie over wel of geen werkgroep formeren en hoe ziet de commissie de samenwerking met GS in dit traject?

925 Mw. **Kapitein** (D66) ondersteunt de evaluatie van een aantal projecten, bij voorkeur in een werkgroep. Daarom stelt zij een splitsing van werkgroepen voor. Een pragmatische insteek met een participatiewijzer wordt ondersteund hetgeen volgens D66 als een visie gezien kan worden. Het doel moet gericht zijn op concrete verbetering waarbij PS in de lead zijn en GS kunnen assisteren en reflecteren. Het najaarscongres moet in het proces van de werkgroep een logische plek krijgen.

930 Dhr. **Carton** (PvdA) ziet graag een werkgroep waarin de uitgangspunten voor burgerparticipatiebeleid worden besproken. Hiervoor is al gepleit in het presidium.

935 Dhr. **Hoogervorst** (SP) is voorstander van het opstarten van een aparte werkgroep Burgerparticipatie. Het is nog niet bekend of de SP aan deze werkgroep gaat deelnemen vanwege de beperkte omvang van de fractie.

De **voorzitter** stelt voor om op een later moment de precieze vormgeving te inventariseren.

940 Mw. **Vastenhouw** (FvD) stelt voor een transparante en openbare werkgroep in het leven te roepen wiens activiteiten goed te volgen zijn voor de burgers. De bijeenkomsten van deze werkgroep moeten live via de website worden uitgezonden.

945 Mw. **Kuipers** (CDA) constateert dat de commissievergaderingen al openbaar zijn en daarbij kan iedereen meekijken, dus het CDA is geen voorstander van het instellen van een werkgroep. Bovendien is het voor kleinere fracties lastig om aan alle werkgroepen deel te nemen. De resultaten van de najaarsconferentie worden afgewacht.

950 **Ines Kostić** (PvdD) ondersteunt het instellen van een werkgroep op voorwaarde dat deze wordt ondersteund door objectieve experts en wetenschappers om te voorkomen dat de discussie van een werkgroep verzandt in allerlei meningen en zogenaamd representatieve peilingen bij het koffieapparaat.

955 Dhr. **Zaal** (D66) is voorstander van een werkgroep namens PS die zelf kan bepalen of externe expertise wordt ingehuurd. De resultaten van de najaarsconferentie kunnen door de werkgroep meegenomen worden en vervolgens in deze commissie geagendeerd worden.

960 Mw. **Van Meerten** (VVD) sluit zich aan bij GL en D66. Participatie is een thema dat meer bij PS thuishoort dan bij GS, maar de samenwerking tussen beide organen wordt ondersteund. Hoe ziet het CDA een en ander tot stand komen?

Mw. **Kuipers** (CDA) stelt voor eerst de resultaten van de najaarsconferentie af te wachten en daarna kunnen PS het vervolgtraject van de burgerparticipatie bepalen.

965 De **voorzitter** constateert dat de meerderheid van de commissie voorstander is van het instellen van een werkgroep namens PS. De organisatie en invulling van de werkgroep zal op een later moment aan de orde komen.

970 8. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden

De **voorzitter** constateert dat er geen vragen zijn aan de CdK.

975 9. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB-onderdelen portefeuille gedeputeerde Pels)

9.a. Financiën: Statenvoordracht eerste begrotingswijziging 2020

980 Dhr. **Dulfer** (GL) ondersteunt de eerste begrotingswijziging 2020. Er zijn zogenaamde vaste uitgestelde intenties en nieuwe uitgestelde intenties voor gezamenlijk 13,5 miljoen euro, die onder andere in het eerste jaar zijn ontstaan door zaken die over de jaargrens heen zijn geschoven. Benadrukt wordt dat het volume van deze uitgestelde intenties niet elk jaar groter mag worden, want dan moet men helaas aan het einde van de periode constateren dat veel projecten niet zijn uitgevoerd.

985 Dhr. **Heijnen** (CDA) herkent veel logische verwerkingen van de uitgestelde intenties en ziet hier veel van het coalitieakkoord in terug, evenals de effecten van de herlabeling van reserves. Waarom wordt het strategisch partnership van het prinsjesfestival zo laat verwerkt? Dit was toch al eerder bekend?

990 Dhr. **Hoogervorst** (SP) constateert dat er in de reserves grote verschillen bestaan ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. Zijn deze verschuivingen in de reserves bedoeld voor het

bekostigen van de actualisatie van het PMI? Voor wie wordt het prinsjesfestival georganiseerd en wat houdt deze strategische deelname in?

995 Mw. **Strens** (D66) vindt het logisch dat binnen de reserves het bedrag van 720.000 euro voor de gebiedsgerichte aanpak van N2000 wordt opgevangen, maar er zal meer geld nodig zijn voor uitvoering van de stikstofaanpak. Waar komt dit financieel terug en vormt dit onderdeel van de kaderbrief 2020–2021? Waarom is het strategisch partnerschap met het prinsjesfestival aangegaan?

1000

Dhr. **Dekker** (FvD) vraagt zich af waarom de begroting de facto met 1,8 miljoen euro wordt verhoogd, terwijl er voor tientallen miljoenen euro verschuivingen plaatsvinden, zoals bij subsidies.

1005 Dhr. **Hartog** (VVD) vindt de voordracht een hamerstuk. Hij stelt voor om bij de aankomende technische briefing een toelichting te geven op de kentekens en opcenten, want onlangs zijn door een leasemaatschappij 70.000 kentekens van de provincie overgeschreven en dat heeft nogal wat gevolgen gehad.

1010 Mw. **Bezaan** (PVV) vindt het prinsjesfestival voor 250.000 euro geen kerntaak van de provincie. In de lijst zijn nieuwe subsidies opgenomen en daar is de PVV niet blij mee en dan gaat het nog niet eens over de bijna driekwart miljoen euro extra kosten in 2020 voor de gebiedsgerichte aanpak stikstofproblematiek in alle N2000-gebieden. De PVV gaat niet akkoord met de voordracht.

1015

Gedeputeerde **Pels** meldt dat de verwerkte intenties in de laatste begrotingswijziging zijn vastgesteld en wat nu voorligt, zijn de nieuwe voorgestelde intenties. Vorig jaar was sprake van een verschuiving van een vergelijkbaar bedrag, omdat projecten zich niet altijd in een jaar laten vangen zoals bij het grote uitstel van intenties rond de Boerenvlietluis. Daardoor verschuift dan in een keer een groot bedrag. Over de financiering van de stikstof is nog veel niet bekend, maar wat wel bekend is, zal in de kaderbrief verwerkt worden, hoewel met een slag om de arm omdat men sterk afhankelijk is van het Rijk. Veel verschuivingen komen uit de reserves, er wordt dan wel een jaar verschoven maar niet in de werkelijke middelen, want het blijft binnen een programma. Gezien de vele gesprekken over de continue onderbesteding bij de begroting en jaarrekening, moet men niet vrezen om bij de begrotingswijziging er even overheen te gaan. Het resultaat komt terug in de jaarrekening. **Aan het verzoek van de VVD om een toelichting op de kentekens en opcenten, zal worden voldaan.** Wanneer de dekking plaatsvindt vanuit een reserve en men komt niet tot besteding in het beoogde jaar, dan moet het hier afgevoerd worden en dit jaar opnieuw worden opgevoerd. Dit komt met name voor bij

1020

1025

1030

infrastructurele projecten. De middelen voor stikstof zijn nieuw, dus dat is geen verschuiving van reserves. Met bedragen die vrijvallen, kunnen nieuwe zaken gefinancierd worden.

Gedeputeerde **Van der Hoek** meldt dat sinds 2013 het prinsjesfestival wordt georganiseerd door een provincie samen met de Stichting Prinsjesfestival die het grootste deel van de activiteiten met vrijwilligers organiseert. Ieder jaar wordt er een partnerprovincie gekozen die de opening verzorgt, het diner en uitnodiging van Tweede Kamerleden, kennisinstellingen en relevante relaties om de onderlinge contacten aan te halen. De CdK is de gastheer. Dit is een eenmalige activiteit, want de andere jaren zijn de overige provincies aan de beurt. Op deze dag worden activiteiten en belangrijke thema's van de provincie voor het voetlicht gebracht,

1035

1040 zoals duurzaamheid, smart mobility, cultuur en regionale economische ontwikkelingen en streekproducten. Het programma moet nog uitgewerkt worden. De invulling van het festival zal de CdK te zijner tijd met PS delen.

1045 Dhr. **Heijnen** (CDA) vraagt wanneer bekend was dat Noord-Holland in 2020 als partnerprovincie zou optreden.

Gedeputeerde **Van der Hoek** antwoordt dat het festival op 10 december 2019 in GS is behandeld.

1050 Dhr. **Heijnen** (CDA) vraagt waarom dit voornemen dat in december al bekend was, niet gedeeld is voordat de reguliere begroting werd vastgesteld. Waarom wordt het nu bij de begrotingswijziging voorgelegd?

1055 Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat het na de zomer bekend was, maar toen was nog niet bekend hoe invulling zou worden gegeven aan deze dag. Er is geprobeerd dit in de begroting mee te nemen, maar deze wordt al begin september aan PS voorgelegd.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS. De PVV is tegen de voordracht en zal dan ook een stemverklaring afleggen in PS.

1060 9.b. Financiën: Statenvoordracht wijziging controleprotocol (agendapunt aangedragen vanuit Rekeningencommissie)

1065 Mw. **Bezaan** (PVV) vindt het op verzoek van de accountant verviervoudigen van de rapportagetolerantie van 100.000 naar 400.000 euro wel echt iets anders dan het 'ophogen' van een bedrag. Verzocht wordt het bedrag te handhaven op 100.000 euro want dat komt de transparantie van het gevoerde beleid ten goede. De PVV stemt niet in met de voordracht.

1070 De **voorzitter** constateert dat de voordracht als hamerstuk naar PS wordt doorgeleid. De PVV is tegen de voordracht en zal dan ook een stemverklaring afleggen in de PS vergadering

1075 10. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

De **voorzitter** verzoekt GS de rondvraag van Ines Kostić (PvdD) schriftelijk te beantwoorden.

1080 Gedeputeerde **Pels** zegt dit toe, maar benadrukt dat een schriftelijke reactie meer tijd kost dan een mondelinge reactie ter vergadering.

11. Sluiting

De **voorzitter** sluit de vergadering om 17.30 uur.

1085

